

Ismeretlen szeretet Kemény István:
Kedves ismeretlen
Magvető, Bp., 2009.

Húsz évvel *Az ellenség művészete* és hosszas tervezés után új regénnyel jelentkezett Kemény István; a *Kedves Ismeretlent* épp ezért nevezhetjük nagykorúnak is, hiszen ennyi idő alatt egy könyv felnő, megérik, még ha az utóbbi időkhöz csak fejben létezett. A paraméterek jórészt azonosak – Budapest és környéke a nyolcvanas években – a kötet hangulatában, felépítésében azonban alapvetően eltér az előzőtől. A legszembeütőbb változás talán, hogy Kemény bezárta a fátyolgyárat: alig használ rokokó gesztusokat, s a misztikumot nem védjegynek, hanem a történet szerves elemének tekinti, aminek megvan a maga helye és ideje. Ebből is következik, hogy olyan egyszerűen, személyesen ír – tudatosan vagy sem – ahogy ma csak kevesen mernének, s ráadásul rizikós témákról, mint a családi kapcsolatok, szerelem és barátság. Hogy szövegétől mégis távolságot tarthat, abban a regény múlt ideje és a szeretet segíti: Kemény István érezhetően szereti hőseit, a regény legaljasabb figuráját is, ahogy vannak a bűnökkel és nyomorúságos titkokkal együtt – mindent elfogad, s paradox módon ettől válik független elbeszélővé. Narrációja egyes szám első személyű, mégis mindent tud: felülnézetéből az adott helyzetben átláthatatlannak tűnő emberi játszmák gyerekesen egyszerűvé válnak. Mint a természetfilmek félbevágott hangyabolyában, láthatóvá válik az összes út, elágazás, és az egyikben ott bandukol boldogtalanul, reménykedve a főhős is: Krizsán Tamás.

Tamás, azaz tulajdonképpen mesélő az események idején húszéves ijedt kamasz. Családja félkész, puha jellemnek tartja, ám ő az egyetlen fiú utód, és – lesz ami (lyen) lesz – ő viszi tovább a Krizsán nevet. Helyzetét nem könnyíti meg, hogy változó korban él, mikor a Nagytörténet már a végét járja, Az igazi hősök és antihősök, krisztusszakállas forradalmárok és aljas intrikusok kiöregedtek, új pedig nem lép helyükre, de valamilyennek akkor is lenni kell, többnek a semminél; így tartja a család, s ezt lépten-nyomon érezteti is a főhőssel. Kemény életszerűen és finom humorral mutatja be Krizsánékat – szeretetüket, jó szándékúan elejtett, kíméletlen mondataikat és az összetartozás hol utált, hol büszkén vállalt érzését. Ismeretlenek, mégis annyi a közös momentum: vasárnapi ebéd és vita Lajos bácsiékkal, a családra sózott ruhák – végül, kézben a vidéki lét billogjával, zacskóba gyűjtött csirkecsontokkal zötyögni haza Budapestről a félig kész, nejlontetős

nyéki házba. Minden együtt van, amit egy kamasz igazán szégyellhet – érthető, hogy Krizsán Tamásnak az Állami Korvin Könyvtárban szerzett raktárosi munka valódi kitörést jelent. Csak az ódon tudóstemetőben kezd el igazán élni, és találkozik barátaival, Gáborral és Kornéllal, majd későbbi feleségével, Olbach Emmával is; a családi legendáriumnál itt egy lényegesen nagyobb, ám azzal mégis összefüggő mítoszt ismer meg – és az utolsók közt láthat egy süllyedő világot, amiben a bölcs még igazán bölcs, az ördög pedig tényleg ördögi volt.

A látás fontos momentum, hiszen Kemény passzív figurát választ főhősnek: Krizsán szemtanú, aki körül csak látomásszerűen folynak a dolgok, és saját történetében is kívülállónak számít, akár csak Zéta, Gárdonyi láthatatlan embere. Baráti hármasukban rá a figyelem csendestársi szerepe jut, míg Gábor a tett és a test, Hajnal Kornél pedig a szellem aktív megtestesítője lesz. Jellemző módon nem is Krizsán, hanem Kornél kerül szembe a mefisztói Pataival, aki utolsó erejével is rosszra tör, s jót művel. A Gonosz csak érdeklődik Krizsán iránt, hatalmába keríteni azonban nem próbálja (visszatérő motívum ez Kemény szövegeiben), a fiú magától pedig gyenge ahhoz, hogy jobb legyen, hiába a belső intés: „Törekedj a szeretetre, te marha!”. Megosztottságát már neve is kifejezi – a Krisztust idéző Krizsánnak Tamás mond ellent –, a jó szándék és kétely együttese pedig valósággal rögzíti a mulasztás állapotában. Utóbbi azonban még nem bűn, csak vétke; és éppen vétke emeli be Tamást az emberi közösségbe, ettől marad hihető alak a többi, amúgy nagyon is valóságos regényszereplő között.

A *Kedves Ismeretlen* alakjai egyébként valamennyien álmvilágban élnek: az idősebb Krizsán időgépet épít, Emma egy szerzetes lelkét hiszi magában, Patai pedig emberekkel és információkkal pasziánszozik. Mániáik találkoznak, s generálják is egymást, félreértések és újabb magánmítoszok sorát hozva létre. A nyelv mint vírus fertőz meg minden kapcsolatot – legjobb példa erre a Krizsán-család sok hiábavaló veszekedése. Hiába ismerjük gondolataikat, a beszéd izolál: a kimondott szó pillanatában egymás számára is idegenné válnak, akiknek valódi céljait csak találgatni lehet. Az onnipotens narrátor ekkor jelentőségét, erejét veszíti: bár mindent lát, de semmit sem tehet, s csak egy lehetősége marad: elfogadni és szeretni. A múltjába tekintő Krizsán Tamás pedig törekszik rá: szeretni fiatalkorát, túlérzékeny anyját, nővéreit, az elutasító apát – és a kedves, riadt ismeretlent, saját magát is.

Koncz Tamás